

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1869.

ΤΟΜΟΣ Κ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 472.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΝ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΓΛΩΣΣΑΙΣ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ

ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΜΕΘ' ΩΝ

ΚΑΙ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΩΝ Η ΕΘΝΩΝ,

ΕΤΕΡΑ ΔΕ ΠΑΡΕΜΠΗΥΤΟΝΤΩΣ Η ΠΑΡΟΔΙΚΩΣ (1).

Α'.

§ α. Ἐν πολλαῖς τῶν πρωτοτύπων γλωσσῶν ἡ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου ἐξεφράσθη διὰ φωνῶν καὶ λέξεων φερουσῶν ἰσχύος καὶ δυνάμεως σημασίαν, ὡς δ' ἐκ τούτου πολέμου, ἥρωϊσμοῦ, κυριότητος, ἐξουσίας, βασιλείας, ἐν δ' ἄλλαις σημασίαν τοῦ ἐξόχου αὐτῷ χαρακτηριστικοῦ ὃ ἐστὶ τοῦ λόγου τοῦτε προφορικοῦ καὶ τοῦ ἐνδιαθέτου, ἤτοι τοῦ λογικοῦ. Ἐν συνόψει ἐν ἄλλαις μὲν τῶν ὀνομασιῶν ἐμφαίνεται ὁ λόγος τῆς δυνάμεως ἐν δ' ἄλλαις ἡ δόξα τοῦ λόγου. Ἀρχόμεθα τῆς δειξέως ἀπὸ τῶν πρώτων.

(1) Τὸ παρὸν κεφάλαιον ἐξάγω ἀπὸ τινος πονήματός μου ἐπιγραφομένου: «Σχεδιάσματα ἐπὶ τῶν ἐτυμολογιῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τό, τε καθ' ἑαυτὴν καὶ συγκριτικῶς πολλάκις πρὸς τὴν λατινικὴν μετὰ τινων ἐκ τῶν λατινογενῶν γλωσσῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς διαφόρους ἄλλας εὐρωπαϊκὰς ἢ ἀσιατικὰς». Δημοσιεύω δὲ αὐτὸ διὰ τῆς Πανδώρας, ὡς δείγμα μήπως τις τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα μετ' ἐρέσεως πολλῆς σπουδαζόντων ἐφαλκυσθῆ πρὸς συνεργασίαν ἐκδόσεως τοῦ ὀλοκλήρου.

Vir viris λατιν. ὁ ἀνὴρ καὶ vis viris ἡ ἰσχύς· virtus ἡ τοῦ ἀνδρός ἀρετὴ, ἡ ἀνδρεία. Ὁμογενῆ τούτου εἶναι καὶ τὰ ἑλλην. βία εἴτε ἀποβληθέντος τοῦ β (ὡς εἶπομεν ἐν τῷ κεφ. Ζ) ἢ ἰνός, ὅθεν τὰ πρὸ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου «βίη Ἡρακλήη» καὶ «ἰς Ἡρακλῆος» σημαίνοντα τὴν ἀνδρείαν τε καὶ ῥώμην λατ. vigorem. Οὕτως καὶ ἐν τῷ Ἑβρ. isch ἢ, τε ἰσχύς vis καὶ ὁ ἀνὴρ vir καὶ ἰσχυρός. Ἀνὴρ καὶ vir ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ ὁ μαχητὴς ὁ ἥρωϊς, ἐν ᾧ ἡ δόξα παριστᾷ τὸ β. Ἀμοιβαίως καὶ ἥρωϊς ὁ ἄνθρωπος ἀπλῶς ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις καιροῖς ὡς ἐν τῇ λέξει ταύτῃ παρατηρεῖ ὁ Ἡσύχιος. Συγγενῆ τούτων εἶναι καὶ τὰ ἐν διαφόροις κελτογερμανικαῖς διαλέκτοις ber bar ver fer guer ἢ gher σημαίνοντα τὸν ἀνδρα τὸν ἥρωϊα τὸν μαχητὴν τὸν ἰσχυρὸν κύριον τὸν βασιλέα. Ἐκ τούτων τὰ χαμαιλατιν. bravus ὁ ἀνδρῆϊος baronus ὁ κύριος ὁ μαχητὴς καὶ τὸ κελτικ. brenus ὁ βασιλεὺς. Ware κατὰ τὸ πάλαι γερμ. ὁ ἀνὴρ καὶ war ἀγγλοσαξων. ὁ πόλεμος, warrior ὁ πολεμιστὴς γαλλ. guerre guerrier (1). Ἐκ αὐτῶν καὶ gher-man ὁ γερμανὸς ἤτοι μαχητὴς. Ὁμοίως καὶ ἐν τῷ ἀλβαν. bir ὁ ἀνδρῆϊος ὁ ἥρωϊς καὶ buru ὁ ἀνὴρ ὁ ἄνθρωπος.

(1) Thierry, Lettres sur l'histoire de France, X et XV aux notes. — Max Muller Nouvel. Leçons sur la science du langage T. I. p. 223.

§ 6'. Παράλληλα τούτων ἐπέρχουσι τὸ γερμ. h-er Ὀλλανδ. h-er και τὸ λατιν. h-erue και ὡς εἶπεν ἤρως σημαίνοντα τὸ κ-ύριος εἴτε κ-οίρανος ἢ ἐπὶ τέλους κατήντησεν εἰς τὸ τύραννος (ὡς εἶδομεν ἐν τῷ Δ. τ=κ.) ὁ βασιλεύς. Τὸ δίγαμα ἢ ἡ δασεία ὡς ἐνταῦθα ὄραται, ἀνταλλάσσεται διὰ τοῦ κ. Ἐντεῦθεν παρὰ Ῥωμαίοις ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς αὐτῶν Ῥωμύλος ἐκαλεῖτο και Q-uirinus και παρὰ Σαβίνοις ἡ θεὰ Ἥρα Q-uir δηλαδὴ ὡς δημ. λέγομεν ἡ Κ-υρά. Τοῦτο σανσκριτ. και σλαβ. διὰ τοῦ τσ. ὡς ἐν τοῖς rupa και tsar ὁ βασιλεύς. Ἐκ τούτου και οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν ἑαυτοὺς Quirites, ἦτοι ἄνδρες μαχητᾶς (ὡς ἀνωτ. εἶδαμεν) και τὸ Gherman ἐπὶ τῶν Τευτόνων. Ἐξ αὐτοῦ και quiris ἡ λόγχη ὡς ὄργανον τοῦ μαχητοῦ. Καθὼς δὲ παρ' Ἑλλήσιν οἱ ἀγορεύοντες ἀπετείνοντο πρὸς τὸ δημόσιον λέγοντες, ὦ ἄνδρες, οὕτως και οἱ Ῥωμαῖοι ἐποίουν διὰ τοῦ Quirites, τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ταῖς νεωτέροις γλώσσαις, Κύριοι Messieurs Signori κτλ. ἄπαρ ἐν τῷ λατιν. Domini. Kiral ἐν τῷ οὐγγρ. και τουρκ. γλώσση και kral κατὰ τὸ σλαβ. ὁ βασιλεύς ὁ κύριος, karl δὲ ἐν ταῖς σκανδιναβικαῖς διαλέκτοις ὁ ἀνὴρ, και ὡς δημοτ. λέγομεν ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς, τὸ πλκλιὸν πόσις και δωρ. πότις ἀφ' οὗ τὰ σύνθετα gos-podat δεσ-πότης. Οὕτως και ἔβρ. baal ὁ, τε κύριος και ὁ ἀνὴρ. (1) Παρομοίως ὡς παρατηρῶ ἐν τοῖς πίναξι τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀγ. Ἰερωνύμου Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων adon ὁ κύριος και adam ὁ ἄνθρωπος ὡς και τανῶν ἀραβιστί. Ὡς δ' οὖν τὸ θεῖον ὄνομα Adonai οἱ Ἑβδαοὶκ. ἤρμηνευσαν διὰ τοῦ Κύριος οὕτως και ὁ Ἄδωνις συριακὴ θεότης ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Κυπρίων και τῶν Λακόνων Κύρις (2). Ὁμοίως και παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ κύριος ἐγένετο κυρὸς οὗ τὸ θηλυκὸν κυρά δημοτ. δὲ και κερά ὅθεν ἡ κυριακὴ και κεριακὴ. Τοῦτο παρὰ τοῖς αὐτοῖς και κύρις καταντήσαν εἰς τὸ ἄκλιτον κέρ, ἀφ' οὗ και παρὰ Γάλλοις και τοῖς ἄλλοις τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐγένετο τὸ sire και sir ὁ βασιλεύς, ὡς δὲ παρὰ τῷ Ῥαβελαι ἐπομένῳ τῇ ἐτυμολογικῇ ὀρθογραφίᾳ syre. Ἰσως συγγενὲς εἶναι τούτοις και τὸ αἰγυπτ. sir ὁ κύριος ὡς φαίνεται ἐν τῇ συνθήκῃ μεταξὺ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ῥαμψῆ και τοῦ Cheta-Sir ὁ ἐστὶ Κυρίου τῆς Χέτας (3). Πρὸς τούτοις παρατηρῶ ὅτι ἐν τῷ πάλαι γερμ. kir ὁ βασιλεύς (4). Ἰσως ἐκ τούτου διὰ τὴν συγγένειαν τῶν ἀριανῶν γλωσσῶν και ἐν τῇ περσικῇ γλώσση τὸ ὄνομα Kūros ἰσοδυναμεῖ τῷ Ἑλλήν. Βασίλειος. Τὸ αὐτὸ παρατηρῶ και ἐπὶ

τοῦ Karolus ὡς ἀπὸ τῶν kral ἢ kiral, και ἐπὶ τοῦ Κραῖονα οἰονεὶ Βασιλοῦπολις. Ἀλλὰ και ἐν τῷ Ἰνδοπερσικῷ Kired ἢ Krata ὁ Θεὸς ὡς δεικνύεται ἐν τοῖς Mino-Kired ἢ Maīnya-Krata, Νοῦς Θεοῦ (1), δηλαδὴ Νοῦς τοῦ Κυρίου τοῦ Κραταίου, καθότι και τὰ κράτος ἢ κάρτος κάρτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς.

§ 7'. Φαίνεται ὅτι ἐν διαφόροις γλώσσαις διὰ τοῦ ριζικοῦ κυρ ἢ ker kar kor χερ her ἐκφράζεται ἡ σημασία τῆς ἰσχύος δυνάμεως κράτους βίας και ἐπὶ τέλους τῆς ἀπὸ τούτων προαγομένης ἐξουσίας αὐθεντείας. Ἐκ τούτου ἔχομεν τὸ κέρας κέρατος ὡς ὄργανον τῆς ἰσχύος ὅπερ εἰσέτι και κύρις-ος ὅθεν τὸ ῥῆμα κυρίζω και κεραιζω ἦτοι κρούω διὰ τῶν κεράτων μάχομαι πολεμῶ. Μεταφορικῶς κέρας ἡ ἰσχύς τὸ κράτος ὡς ἐν τῷ «ὑψωσον κέρας χριστιανῶν κτλ.» ἦτοι κραταίωσον. Ker ἀραβ. τὸ ἰσχύειν και κρατεῖν ὅθεν τὸ παρ' ὀθωμαν. Ἀλλάχ-κερίμ, ὁ Θεὸς ἔχει δύναται κτλ. Χεῖρ-ὸς και χερὸς, αἰολ. χῆρ, παλαιατ. (ὡς παρὰ Φαίστω) her δημοτ. χέρκ χέρι οὐ μόνον τὸ ὄργανον τῆς ἀνθρωπίνης ἰσχύος, ἀλλὰ και ἡ ἰσχύς αὐτῆ, ἡ ἐξουσία ὡς πολλαχοῦ παρ' Ἡροδότῳ και ἐν τῇ Π. Γραφῇ. Ἐντεῦθεν ἡ φράσις «ἐν χειρῶν νόμῳ» ἐπὶ τοῦ φονεῦσιν τὸν ἠττηθέντα κατὰ τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυρωτέρου. Αὐτόχειρ ὁ ἐκβιάζων ἑαυτόν. Ὁμοίως και λατιν. manus ἦτε χεῖρ δι' ἧς κερτοῦμεν και ἐξουσιάζομεν και τὸ κράτος αὐτό. Ἐκ τούτου ὑποθέτω ὅτι και τὸ κύριον ὄνομα Χείρων οὐχὶ ἀφ' ἧς ρίζης χεῖρον τὸ κάκιον, καθότι αἱ ὀνομασίαι τῶν προσώπων δὲν ἐδίδοντο ἀπὸ ποιότητων ἐπιληψίμων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χεῖρ χερὸς ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς ἰσχύος. Ὅπως δ' ἀπὸ τοῦ χεῖρ ἔχομεν τὰ χεῖρησις χρεῖσις (2) οὕτως ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὰ χρεῖα χρεῖω χρεός χρεῶν, ἡ ἀνάγκη και βία ὑπερβάλλουσα εἴτε ὑλικὴ εἴτε ἠθικὴ δυναστικῶς ἐπιβάλλουσα ἡμῖν τὸ πρακτέον ἢ τλητέον, τὰ καθ' Ἡσίοδον και Αἰσχύλον Κράτος και Βία. Ἐντεῦθεν τὸ ἀπροσώπως λεγόμενον ῥῆμα χρεῖ χρεῖν ἐπὶ τοῦ δυναστικῶς ἐπιβάλλειν τι. Οὕτως και ἐν τοῖς ἀγγλογερμανικοῖς το must zu müssen δεῖν χρεῖν και might macht ἡ δύναμις και βία περὶ ὧν ἀλλαχοῦ λαλήσωμεν ἐκτενέστερον. Ὅπως δὲ πάλιν τὴν ταχύτητα ἐκφράζομεν διὰ τῆς βίας λέγοντες βιάζομαι και ἔχω βίαν ἀντὶ τοῦ σπεύδω (περὶ ὧν ἐν ἄλλοις) οὕτως και διὰ τῆς χερὸς λέγομεν δημοτ. χέρι χέρι ἀντὶ τοῦ ταχέως γρήγορα (ὅπερ και μάνη μάνη) Ἰταλογαλλ. via vite.

§ 8'. Συγγενὲς τοῖς ἀπὸ τοῦ κυρ χερ her κτλ.

(1) Bergier, Les éléments primitifs des langues. Nouvelle édit. p. 138.

(2) Guignot, traduct. de la Symbolique de Krentzor I, I, p. 22.

(3) Egger, Etudes historiques sur les traités publiques p. 224.

(4) Grimm, Rechts Alterthumer p. 448.

(1) Spiegel, Parsi Grammatik p. 161—162 ὡς παρὰ τῷ E. Renan, Vie de Jesus Ed. 4 p. 147.

(2) Μεταχειρῆσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς ἀντὶ τοῦ χρῆσασθαι, ἐν Θεουκῷ. Δ. 13. Ὅρα και Ἐπικτ. Διατρ. Β. 12 β. ὅπου ἀμείβετα ἀμειβαδῶ.

νομίζω καὶ τὸ λατιν. *jus* εἴτε κρείττον *jur juris* τὸ δίκαιον, ἤτοι τὸ κύριον καὶ τὴν ἰσχὺν ἔχον, ἢ ὡς οἱ παλαιοὶ ἔλεγον τὸ κύριον (1). Ἐντεῦθεν τὸ ῥῆμα *jugo* ὁμνύω, δηλαδὴ δι' ὄρκου κυρῶ. Τοῦτο δ' ἐπιβεβαιουῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐχαί τινεὶ ἀποτείνονται τῷ Κουρίνῳ ἤτοι Κοιράνῳ ἢ Κυρίῳ, ὡς εἶδομεν προηγουμένως, ἐκαλοῦντο *jurites* (2). Κατ' ἀναλογίαν τῶν ἡδὴ ῥηθέντων εἰκάζομαι ὅτι τὸ *jur* ἀρχικῶς πρέπει νὰ ἐσήμαινε τὴν δύναμιν ἀπολύτως, τὸ κράτος καὶ βίαν ὡς καὶ τὸ ὁμοιάζον αὐτῷ τουρκικὸν *zor* ἢ βία ὅθεν *zorba* ὁ βιαστής *zorbalik* ὁ βιασμός. *Jus* καὶ *jur* εἰσέτι λατιν. ὁ ζωμός καθὸ οὐσία καὶ ἰσχὺς ζώου ἢ φυτοῦ τινὸς λατ. *vis*, ἐξ οὗ τεκμαίρομαι ὅτ' ἴσως καὶ τὸ ζωμός αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ζάω ζῶ ζωή ἴσα τοῖς βιῶ βίος *vita* γαλλ. *vie*. Οὕτως καὶ τουρκιστὶ *zor-ba* ὁ βιαστής, *tehor ba* ὁ ζωμός καὶ *tehor-badgi* ὁ προὔχων ἀρχῶν καθὸ ἰσχύων κύριος. Ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς γερμαν. *zu müssen* δεῖν χρεῖν ὅπερ ὡς εἶδομεν ἐμφαίνει βίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ *das muss* ὁ ζωμός. Ἴσως ἀπὸ ταύτης τῆς πηγῆς καὶ τὸ λατιν. *mustus* ὁ τῆς σταφυλῆς ζωμός τὸ γλευκὸς δημ. μουστός. Ὡς δὲ ἐκ τῶν ἐν τῷ τέλει τοῦ § ἀρθέντων, εἰκάζομαι ὅτι καὶ τὸ ἰταλ. *brodo* ὁ ζωμός ἐμφαίνει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὡσαύτως καὶ *brusco* τὸ δριμύ ἰδίως ἐπὶ τοῦ οἴνου. Ἐντεῦθεν τεκμαίρομαι ὅτι καὶ *brutum* λατιν. ἐρρέθη κατ' ἀρχὰς τὸ ἀγριὸν ζῶον διὰ τὸ ἀλκίμον καὶ ῥωμαλαῖον αὐτοῦ, εἴτα δὲ ἡ λέξις μετανέχθη ἐπὶ πάντων ἔτι καὶ τῶν μὴ ἀλκίμων. Ἐνταῦθα λαμβάνω ἀφορμὴν ὑποψίας μήπως καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Brutus* ὑπῆρχεν ἀνδρείας καὶ ἀλκῆς σημαντικόν, ἀλλὰ καταπεσοῦσης εἰς λήθη τῆς ἀρχικῆς σημασίας ἐπενοήθη τὸ πλάσμα ὅτι διὰ τὴν ὑποκριτικῶς δεικνυομένην ὑπ' αὐτοῦ κτηνώδη ἡλιθιότητα ἐκλήθη οὕτως.

§ ε. Ἐλέγομεν προηγουμένως περὶ τοῦ *vir wage* *ver fer* κτλ. *hegus* ἤρωσ ἐπὶ ἀνθρώπου μαχητοῦ ὡς σημαίνοντα τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, τῶρα ἐξαντλοῦντες τὸ θέμα παρατηροῦμεν ὅτι ἀπὸ τούτων ἴσως ἐγέναντο καὶ τὰ θ-ἦρ αἰολ. φ-ἦρ λατ. *fera* τὸ θηρίον διὰ τὸ ἀνδρείον καὶ μάχιμον καὶ ἀδάμαστον αὐτοῦ, ἐνῶ τὰ ἄλλα τῶν τετραπόδων ἐκλήθησαν κτήνη καθὸ χειροῦθη, δηλαδὴ πειθόμενα τῇ ἀνθρώπου χειρὶ ἤτοι ἰσχύει, καὶ κτήματα γενόμενα αὐτῷ ὅπως καὶ τινῶν καλοῦνται παρὰ τισι τῶν νησιωτῶν, Κρητῶν, Κυθηραίων, παρ' ἄλλοις δὲ καὶ πράγματα. Ταῦτα λατιν. *jumenta* καθὸ τῷ ζυγῷ *jugo* ὑπαγόμενα οἶον ἵππος, ὄνος, βοῦς. Ὡς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ὁμῶς σημα-

σίας τῆς λέξεως βλέπομεν ὅτι ἐν τῷ λατιν. τὰ *ferus ferox* οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἀγρίου καὶ θηριώδους ὕφους τε καὶ ἤθους γαλλ. *feroce*, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγερῶχου γαλλ. *fier* καὶ μέχρι τινὸς *farouche*. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ φημιζομένη ἐκείνη ῥῆσις τοῦ Ὀρατίου ἐν ἧ τὴν ἀπτόητον, ἀδάμαστον καὶ ἀγέρωχον τοῦ Κάτωνος ψυχὴν ἀποκαλεῖ *animum ferocem*.

§ ς'. Ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ ἀγγλ. ἐπιτατικὸν *V-ery* ἴσον τῷ ἑλλην. *ερι* ὡς ὁράται συνθετικῶς λ. χ. ἐν τοῖς ἐρίβωλος, ἐρίγδουπος, ἐρίτιμος, ἐρίφυλος κτλ. ἐν ᾧ ἀπεβλήθη τὸ *ε* ὡς καὶ ἐπὶ τῶν *vir* ἤρωσ, *vis* ἴς. Ἀπὸ τούτου καὶ τὸ λατιν. *ver* ἢ νεότης, διὰ τὸ ῥωμαλαῖον καὶ ἀκμαῖον αὐτῆς, *verum* τὸ ἀληθές ὡς κραταιὸν καὶ ἰσχυρὸν, *firmum* ἢ *fermum* τὸ σταθερὸν καὶ στερεόν. *Ver* εἰσέτι λατιν. τὸ ἔαρ εἴτε καὶ ἦρ (ἐφ' ὧν προφανῶς ἐξέλιπε τὸ *ε*) ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀρχικῶς πρέπει νὰ ἐσήμαινε πᾶσαν τὴν ἀχειμέρον ἐποχὴν κατὰ τὸ γαλλικὸν *la belle saison*, ὡς εἰκάζομαι ἀπὸ τοῦ δακικοῦ *vera* τὸ θέρος καὶ ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ *primavera* πρῶτον ἔαρ, ὅπερ ὑποθέτει καὶ δευτέρον ὃ ἐστὶ τὸ θέρος αὐτό. Ἐκ τούτου ἴσως καὶ τὰ θέρω θέρω θερμαίνω, θέρμη *fervor*, *febris*, *fermentum* διὰ τὴν τῆς ἐξάψεως ἰσχὺν καὶ βίαν, ἐπομένως καὶ τὸ θέρος ὅπερ λατ. *aestas* ἀπὸ τοῦ αἴθω τὸ καίω δημ. καύω ὅθεν τὰ καύσις καύσων (λατιν. *aestus*), ἔτι δὲ καὶ *calor*. Εἰς ταῦτα δ' ἐνισχύομαι καὶ ἀπὸ τῶν ἐπομένων. Ὅπως ἀπὸ τῶν ῥιζικῶν *ver vir fer fir* θερθερ ἐξεφράσθη ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ ἰσχὺς ἐν γένει καὶ ἰδίως τὰ βιῶ βίος *vino vita* κτλ. ἐξ ἑτέρου δὲ τὰ θέρος θέρμη *fervor fermentum* κτλ. οὕτως καὶ δι' ἑτέρου ῥιζικοῦ τοῦ ζα ἐπιτατικοῦ, ἔχομεν ἐξ ἑνὸς μὲν τὰ ζάω καὶ ζώω ζῶ ζωή, κατὰ Ν-Κρήτας καὶ Κυθηραίων ζῆσις ταυτοσήμαντα τοῖς πρώτοις, ἐξ ἑτέρου δὲ τὰ ζέω, ζέμα, ζέσις, ζύμη, ταυτοσήμαντα τοῖς δευτέροις. Ὡς ἐκ τούτων καὶ τὸ παροιμιώδες ἐκεῖνο σκῶμμα: «Ζεὶ χύτρα ζῆ φιλία» μεθ' οὗ, εἰ ἀρέσκει, συναπτόεν καὶ τὸ ἡμέτερον «ὄπου ζυθος ἐκεῖ ζῆλος» ἀμφοτέρω τὰ ζεύγη ζέσεως σημαντικά. Τὸ ῥηθὲν θέρω ἢ θέρωσ ἢ θέρω ποικίλλεται εἰσέτι καὶ διὰ τοῦ ἀρρήτου μὲν θήρω, ἀλλ' ἀφ' οὗ προφανῶς τὸ ὄνομα τῆς νήσου Θήρας, οὕτω κληθήσεται ἀπὸ τῆς ἐξάψεως καὶ θέρμης τῶν ἐν αὐτῇ ἡφαιστειῶν. Ἀπὸ τοῦ θέρμη καὶ αἰολικ. θάρμη γίνεται καὶ τὸ ἄχρηθαρμῶ, ὅθεν θάλπω τὸ θερμαίνω (ὄρα κ. Δ. ρ=λ, μ=π). Ἀπὸ τοῦ θέρω ἢ θέρωσ τούτου ἔχομεν καὶ τὰ θερρῶ, θερσῶ, θάρρος, θέρσος καὶ θράσος, καθὸ καὶ ταῦτα ἀνδρείας καὶ ἰσχύος σημαντικά. Εἰς ταύτην τὴν εἰκασίαν ὠθοῦμαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰταλογαλλικῶν *ardire*, *hardiesse* γενομένων ἀπὸ τοῦ *arido* τὸ ἐξάπτω, καίω καὶ θερμαίνω, (εἰμὴ ὡς ἕτεροι βούλονται ἀπὸ τοῦ κ-αρδία, ὡς ἐν τῷ κ τοῦ κεφ. Ζ).

(1). «Ὅσαι γὰρ πολιτεῖαι τσαῦτα καὶ τὰ κύρια ἐστὶ... ἐστὶ δὲ κύρια ἢ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις». Ἀριστοτ. Πολ. Δ. 8 ἄ. Ἀπερ λατινιστὶ, *Quot civitates tot jura... Jur autem est jus Jus Quiritis*.

(2) *Ant. Cell. Noct. An. XXIV 2.*

Μάλιστα δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ h-ardi συντηρηθέντος ἢ ὑποπιτεύομαι καὶ τὸ λατ. ardo ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος ἤδη θέρω ἢ θάρω (κατὰ τὰ ῥηθέντα ἐν τῷ κεφ. Δ. σ=δ=d, Z τὸ θ) Πικνύτικτον παρατηρῶ ὅτι ἔπως ἔχομεν τὸ θήρι ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς θέσεως καὶ ἐξάψεως συνάμω δὲ καὶ τὸ θήρ-ος διὰ τὸ ἀνδραῖον μάχιμον, καὶ ὡς κατὰ τὰ ἤδη ῥηθέντα διὰ τὸ θαρράλειον, θρασυαλέον αὐτοῦ, οὕτως βλέπομεν καὶ ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ azd ἢ ἐξαψις ἢ ἡ θέρμανσις καὶ azder τὸ θηρίον.

Μηδὲ τις ταῦτα πάντα ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἐξεθέσαμεν αὐτὰ νομιζέτω παράτολμα καὶ παράπληκτα, ἢ ὡς κατὰ τὸ γαλλικὸν εἶπαιν tirer par les cheveux πρὶν ἢ οὕτως ἀποφανθῆ μετίτω τὰ ὑπὸ τοῦ Max-Muller περὶ τῶν τοιούτων ἀπωτάτων βαθμῶν καταγωγῆς καὶ ἰδίως τὰ περὶ τοῦ ῥιζικοῦ par, λόγῳ παραδείγματος, ἐπὶ μακρῶν ἐκτεθέντα (1) καὶ οὕτως ῥιψάτω τὴν λευκὴν ἢ μέλαιναν ψῆφον εἰς τὰ παρ' ἡμῶν. Πρὸς ἐκεῖνα δὲ συναρμωστέον καὶ τὰ κατόπιν ἐνθάδε ῥηθησόμενα περὶ τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης par καταγομένων, καθὸ τῷ ἡμετέρῳ θέματι ἀναγομένων, ἅπερ καὶ θεωρητέον ὡς ἐκείνοις συμπληρωματικά.

Β'.

§ ζ'. Ἡ χεὶρ λέγεται Ἕλλην. καὶ μάρη ἐξ οὗ τὰ παράγωγα εὐμαρὲς καὶ δυσμαρὲς ἀντὶ τῶν εὐχερῆς καὶ δυσχερῆς. Ἐκ τούτου μάρπτω τὸ ἀρπάζω, ἦτοι τῇ χειρὶ λαμβάνω, δακιστὶ δὲ margi τὰ ἐμπορεύματα καθὸ χειροτεχνήματα. Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰ χεὶρ Ἕλλην. καὶ manus λατιν. ἰσχύος καὶ ἐξουσίας σημαντικά, ἀναλόγως καὶ λατιν. μὲν magis ὁ ἀνὴρ ὁ ἀρρῆν, συριστὶ μάρις ὁ κύριος (2), ὡς ἐκ τούτων λατ. mars martis ὁ πόλεμος καὶ Mars Martis ὁ τῶν πολέμων θεὸς Ἄρης. Ἐκ τούτου καὶ ἕλλ. μάρνασθαι τὸ μάχεσθαι καὶ Μάρνας ὄνομα θεότητος τῶν ἐν Γάζῃ τῆς Παλαιστίνης Φοινίκων, οὗ ἡ σημασία κύριος (3). Τὸ δὲ περίεργον ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀπωτάτῳ Ἰαπωνικῇ Magis ὁ θεὸς τῶν πολέμων (4). Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ par ἢ mer τοῦ σημαίνοντος ἰσχύον γίνεται καὶ mereo τὸ ἀξιζῶ ὡς φρίνεται ἀπὸ τοῦ valeo τό τε ἰσχύω καὶ τὸ ἀξιζῶ, valor ἦτε ἀνδρεία καὶ ἡ ἀξία meritum προσώπου ἢ πράγματος ἐφ' οὗ ἰδίως καὶ pretium. Παρόμοιον τι τοῖς ἐν τῷ § α'-β' βλέπω καὶ ἐν τῷ mord ἢ marg ὅπερ ἀραβιστὶ μὲν σημαίνει τὸν ἀνδραῖον ζενδιστὶ δὲ καὶ περσιστὶ τὸν ἄνδρα. Ἐκ τούτων ἔχομεν πληθος λαῶν ἢ ἐθνῶν ὧν ἡ ὀνομασία Μάρσοι μὲν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ Μάρδοι δὲ ἐν Κολχίδι Καυκασία

Βακτριανῇ Μεσοποταμίᾳ Σουσιανῇ καὶ Ἀραβίᾳ περὶ ὧν ζῆται ἐν τοῖς πίναξιν Στράβωνος καὶ Πλινίου. Ἐκ τούτου καὶ τὰ κύρια ὀνόματα Mago-nis Marius Martius Marcus Μάρθα Μαρία (1) Μαρδοχαῖος Μαρδόνιος Σ-μέρδης φέροντα σημασίην κυρίου ἦτοι μαχητοῦ. Ὁμοίον τι βλέπομεν καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ξέρξης ὅπερ καθ' Ἡρόδοτον (τ' 98) σημαίνει ἀρχίον ἦτοι μαχητήν. Καὶ πραγματικῶς schethro ξέθρο ἐν τῷ ζενδοπερσικῷ καὶ schatria ξατρία ἐν τῷ σανσκριτ. ὁ ἀνδραῖος καὶ μαχητὴς ἐν γένει. Ἐκ τούτου τὸ περσοατρίπης τανῦν σατραζάν ὁ πολεμιστὴς καὶ sadrak ξατρίκιον παίγνιον μάχης ἀπομιμητικόν.

§ η'. Πάμπολλα ἔθνη ἐκάλεσαν ἑαυτοὺς μαχητὰς ἥρωας ὡς δ' ἐκ τούτου κατὰ τὰ εἰρημένα ἀπλῶς ἄνδρας ἢ ἀνθρώπους. Οὕτως θέλουσιν ὅτι σημαίνει τὸ Γερμανὸς δηλ. μαχητὴς ἀπὸ τοῦ war gher ἢ κατὰ τὸ γαλλ. guerre ὁ πόλεμος. Τὴν ὁμοίαν ἀποδίδουσιν σημασίαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐντριβεῖς εἰς τὰς ὀνομασίας διαφόρων κελτογαλατικῶν ἐθνῶν τε καὶ φυλῶν οἷον τῶν Gäels Kelts Welchs Kymris Bretons κτλ. Οὕτως καὶ Βρούτιοι λαοὶ ἐν Ἰταλίᾳ δι' ἑν ἐλέγομεν λόγον ἐν τῷ τέλει τοῦ § δ'. Ταῦτόν θέλουσι καὶ περὶ τῶν ἀλβανικῶν φυλῶν Guegues Mirdites καὶ πολλῶν ἄλλων ἐν Εὐρώπῃ τε καὶ Ἀσίᾳ λαῶν τε καὶ ἐθνῶν περὶ ὧν ἀναπέμπομεν πρὸς τοὺς κάτωθεν ἀναφερομένους συγγραφεῖς (2). Προσθέτομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ὅτι καὶ τὸ Μακεδῶν ὅπερ καὶ Μακέτης ἴσως Μαχεδῶν ἢ Μαχέτης ἐναλλαγῆ τῶν κ=χ ὡς ὁράται ἐν τοῖς μάκελλα καὶ μάχαιρα ἢ σπάθη ἦτοι τὸ ἐργαλείον τοῦ μαχητοῦ καὶ μακιστήρ τὸ ἐγχος αὐτοῦ. Οἱ πάλαι εἰσβαλόντες εἰς Αἰγυπτίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν Ἰβηρες ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ambra ὅπερ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἐσήμαινε τὸν μαχητήν (3) φανερόν δ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ Ἰβερ λατ. Iber τῆς αὐτῆς καταγωγῆς ἀρθέντος τοῦ εὐφωνικοῦ μ. θέλουσι δ' ὅτι γίνεται ἀφ' ἧς ῥίζης καὶ τὸ Ἕλλην. ἶρι, σημαῖνον τὸ κραταῖον καὶ ἰσχυρόν ἐναλλαγῆ τῶν φ=bh κατὰ τὰ ἀμφὶ ambi-tus ἄμφω ambo νέφος nimbus κτλ. Αὐτόθεν ὑποθέτω ὅτι προέρχεται τὸ ἐν τῇ Ἰσπανικῇ γλώσσῃ hombra ὁ ἄνθρωπος οἷον ἶριτος ἶρθιμος.

§ θ'. Ὅπως δ' ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐλέγομεν ὅτι ἀπὸ τῶν vir wage κτλ. (ἀποβληθέντος τοῦ διὰ τοῦ v ἐμφαινομένου διγάμματος) ἐγένοντο τὰ ἥρωες herus

(1) «Τίχτει οὖν ἡ χ α ρ ι σ, τοῦτο γὰρ ἡ Ἄννα ἐρμηνεύεται, τὴν κ υ ρ ι α ν, τοῦτο γὰρ τῆς Μαρίας σημαίνει τὸ ὄνομα» Ἰωαν. Δαμασκ. περὶ ὁρθοδ. πίστεως Δ. § πζ Καὶ τανῦν παρὰ Κυθαρίας Κυρία ἀπλῶς ἢ Παναγία, Madona, Notre Dame.

(2) A. Pictet, De l'affinité des langues Indo-européennes p. 165—167—E. Salvière, Essai sur les noms des hommes et des lieux, t. II p. 8 et 117—Diction. de Linguistique (Collect. abbé Migne) Notes addition VII AVIII, p. 1295—1302

(3) Thierry, Hist. des Gaulois t. I, p. 10.

(1) Ibid. t. I, p. 24—27.

(2) Φίλων, πρὸς Φλάκκον § 6, ἀλλὰ περὶδικῶς.

(3) Guignot ibid. t. 2 p. 22.

(4) Βρετανικὸς Ἀστὴρ, τόμ. Δ. σ. 324.

καὶ τὸ ἐπιτατικὸν *eri*, οὕτως καὶ ἐνταῦθα βλέπομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ *man* ἀποβληθέντος τοῦ *μ* ἔχομεν τὸ ἐπιτατικὸν *ari* ὡς ἐν τοῖς σύνθετοις ἀρίγνωτος ἀρίζηλος κτλ. ἐξ οὗ τὰ ἀρείων ἀριστος. Ἐκ τούτου τὰ κύρια ὀνόματα *Mars* Ἄρης, *Marius* Ἄρειος, *Manonis* Ἀγυῆς Ἀρίων Ἀριδαῖος κτλ. Ἐντεῦθεν παραλλήλως τῶν ἤδη ρηθέντων ἔθνων Μάρσιων καὶ Μάρδων βλέπομεν ὅτι καὶ πλῆθος ἄλλων λαῶν ἐκάλεσαν ἑαυτοὺς Ἄρειους εἴτε Ἀριανούς καὶ Ἐρίους (1) οἷον διαφορὰ φύλλα ἐν Ἰνδία Βακτριανῇ Σογδιανῇ Μηδία καὶ Περσία (2). Εἰσέτι ἔθνη Ἀρμενίων Ἀριμαπῶν Ἀριμαφίων, Ἀρίμων ἐν Λυδία, Ἀραμαίων ἐν Συρία καὶ ἑτέρων Ἀρίων ἐν Θράκη ἐν Λιγουρία κτλ. Ὡς ἐκ τούτου τοῦ συνεχεστάτου φαινομένου οἱ γλωσσολόγοι τε καὶ ἀνθρωπολόγοι συμπεριέλαβον ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Ἀρίας γενεᾶς ἅπαντα τὰ καὶ ἄλλως καλούμενα Ἰνδοευρωπαϊκὰ ἔθνη.

ι. Ἐλέγομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι ἀπὸ τῶν ῥιζικῶν ἀφ' ὧν τὰ *vir*, ἦρ, χεῖρ, κυρ, *man* κ.τ.λ. καθὼ σημαντικῶν ἰσχύος, δυνάμεως, ἐξουσίας, ἐκλήθησαν διαφοροφώνως οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἄνδρες, οἱ μαχηταί, οἱ βασιλεῖς, οἱ θεοὶ καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν παράγονται διάφορα ὀνόματα προσώπων καὶ ἔθνων ἐνταῦθα προβαίνομεν προσθέτοντες ὅτι τὰ αὐτὰ θεωροῦνται καὶ ἐπὶ τοῦ *man* σημαίνοντος τὴν ἰσχὺν καὶ ἐξουσίαν, ὅθεν καὶ τὸ ἑλληνικὸν μένος ἢ ἀνδρεία. Ἐκ τούτου καὶ τῶν ποικιλιῶν αὐτοῦ *man*, *men*, *menh*, *men* εὐρίσωμεν ὅτι ἐν διαφόροις γλώσσαις καὶ εὐρωπαϊκαῖς καὶ ἀσιατικαῖς σημαίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀνὴρ, ὁ ἄνας ἢ ἄναξας, ὁ κραταῖος, ὁ κύριος, ὁ νομοθέτης, ὁ θεός. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὅτι καὶ διάφορα κύρια ὀνόματα ἔλκουσι τὸ γένος ἐξ αὐτῶν.

§ ια'. Ἐν τῇ σανσκριτ. γλώσσῃ καὶ ἐν πολλαῖς τῶν γοτθογερμανικῶν καὶ γαλατοκελτικῶν διαλέκτων διὰ τοῦ *man* σημαίνεται ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀνὴρ. Πρέπει ὅμως τοῦτο νὰ ὑπῆρχεν ἐν χρήσει κατὰ τὰς παναρχαιοτάτας ἐποχὰς ἐν τε τῇ ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ὡς εἰκάζομαι ἐκ τῶν ἀκολουθῶν. Μάνης καὶ πληθοντ. μάνεις, ἐκαλοῦντο ἀνθρωπόμορφα τινὰ ἀνδριαντάρικα ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ σχολαστικοῦ τοῦ Λουκιανοῦ (ἐν Δεξιφάνῃ § 3). Ταῦτα ἀνταποκρίνονται τῷ λατινικῷ *Maniae*, εἰδώλια τινὰ ἀνθρωπόμορφα ἐξ οὗ τὸ γαλλ. *manequin*, δηλαδὴ ἀνθρωπάριον συνώνυμον τῷ *marionette* ὅπερ ἀπὸ τοῦ *maris* ὁ ἀνὴρ, ὁ ἄνθρωπος. *Manes* εἰσέτι λατιν. αἱ σκιαὶ τῶν θανόντων, εἴτε ὡς παρ' Ὀμήρῳ «εἰδῶλα κελόντων» ὅπερ ἐμφαίνει ἀνθρω-

πίνην τινὰ μορφήν. Ὅπως δὲ προηγουμένως (§ γ') ἐλέγομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ χεῖρ ἐγένετο χείρῃσις χρήσις, καὶ ἐνταῦθα προσθέτομεν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου τούτου ἔχομεν τὸ χρηστὸς δημ. δὲ χρήσιμος ὡς συνώνυμον τῷ τίμιος, οὕτως παρατηροῦμεν ὅτι καὶ λατιν. *manus* οὐχὶ μόνον οὐσιαστικῶς ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ ἰσχύος ἀλλὰ καὶ ἐπιθετικῶς ὡς συνώνυμον τῷ *bonus* ὁ χρηστὸς ἦτοι καλὸς καγαθός. Λέγουσι κοινῶς ὅτι τὸ *mancipium* ὁ δούλος ὁ αἰχμάλωτος ἀπὸ τοῦ *ca-* *prio* τὸ κρατῶ ἀλίσκω (ὅθεν τὰ *capistrum* λατιν. ὁ δεσμός δι' οὗ κρατοῦνται τὰ ζῶα, κημὸς, φημὸς, *capri* ἰταλ. αἱ πέδαι, τὰ δεσμὰ ἐν γένει, *captif* γαλλ. ὁ αἰχμάλωτος) καὶ ἀπὸ τοῦ *manus* ἡ χεῖρ ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς ἰσχύος καὶ ἐξουσίας, κατὰ τὸ ἑλλην. ὑποχείριος· ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἴσως καὶ ἀπὸ τοῦ ληθαργουίντος *man manis* ὁ ἀνὴρ ἀνδρὸς κατὰ τὸ ἑλλην. ἀνδράποδον ὡς σημαῖνον ἄνδρα ἐν πέδαις κρατούμενον, αἰχμάλωτον.

ιβ'. Πόθεν προέρχεται ὅτι ἡ μήτηρ λέγεται *μάννα*, παρ' ἡμῖν δημοτικῶς; Αὕτη ἡ χρῆσις οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς ὁράται ἐν τῷ σωζομένῳ ὑποκοριστικῷ μανάριον ἀντὶ τοῦ μητρίδιον, καὶ ἐν τῷ διαφορουμένῳ μητραγύρται καὶ μηναγύρται ἢ μαναγύρται ἐπὶ τῶν ἱερέων τῆς τῶν θεῶν μητρὸς Κυβέλης. Εἰσέτι παρὰ Ῥωμαίοις θεά τις *Mana Geneta* καὶ ὡς παρὰ Πλουτάρχῳ Μάννα Γένειτα, λογιζομένη ὡς μήτηρ γενήτρια τῶν ἐφεστίων θεῶν Δάρων (1). Νομίζω οὖν ὅτι αὕτη ἡ λέξις εἶναι αὐτόχρημα τὸ θηλυκὸν τῶν ἀπολεσθέντων μάν μανός, λατ. *man manis* ὁ ἀνὴρ, ὁ ἄνθρωπος, ὁ κύριος, ἐπομένως ὅτι τὸ *μάννα* σημαίνει τὴν κατ' ἐξοχὴν γυναῖκα, τὴν κυρίαν καὶ ὡς οἱ Ἰταλοὶ *donna* ἀντὶ τοῦ *domina*. Ἐκ τούτου ἐν τῇ δημώδη χρήσει λέγομεν περὶ τινος ἐπιτηδείου τολμηπίου ὅτι εἶναι *μάννας υἱός* δηλαδὴ γυναικὸς ἰσχυρᾶς ἀνάλογον ἐξυτῇ γόνον τεκούσης. Ὅπως δὲ ἐν τῇ δημοτ. χρήσει ὁ πατήρ σημαίνεται διὰ τοῦ κύριος οὕτως δὲν εἶναι ἀπίθανον ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἢ μήτηρ νὰ ἐκλήθη *μάννα* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *κυρία*, εἰάν δὲ τοιοῦτόν τι δὲν φαίνεται ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ἢς δισώθησαν τὰ μνημεῖα, τίς οἶδε περὶ τῶν ἄλλων; Τοιαύτην τινὰ μετάληψιν καθορῶ καὶ μεταξὺ τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν συγκριτικῶς ἐν αἷς τὸ *hana* ἑβραϊστὶ μὲν ἡ γυνή, ἀραβιστὶ δὲ ἡ μήτηρ. Ἀναλόγως βλέπω καὶ ἐν τῇ ἀγγλ. γλώσσῃ *man* ὁ ἀνὴρ *wo-man* ἡ γυνή, καὶ ἑβραϊστὶ *isch* ὁ ἀνὴρ, *ischa* ἡ γυνή. Παραπλησίως ἐν τῷ Ζενδαβέστα τὰ ὀνόματα τῶν πρωτοπλάστων *Meschia* καὶ *Meschiané*, ἅπερ κατὰ τὴν Πεντάτευχον Ἀδάμ, ἀνὴρ κύριος ὡς

(1) A. Pictet ib. § 19.

(2) Καὶ τανῦν ἐν ταῖς σφηνσεϊδίσι ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶμεν Δαρειὸν τὸν βασιλεῖα Περσῶν ἀποκαλοῦντα ἑαυτὸν Πέρσῳν υἱὸν Πέρσου Ἄριον ἐξ Ἀρίων· οὕτως παρ' Διοσκόλῳ ἐν Χερσῶν. 415 ἄριος κόμμος ὁ περσικὸς κοπιτός.

(1) Varon de Ling. lat. § 8 — Plin. Hist. Nat. 29 § 14 — Macrobi. Saturn. I § 7 — Πλουτάρχ. Ζητήμ. Ῥωμ. § 23.

εἶδομεν ἐν τῷ § 6'. καὶ Εὔα ὁ ἐστὶ ζῶη (Γένεσ. Γ. 20). «Αὕτη κληθήσεται γυνή ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη» λέγει ἡ παράφρασις τῶν Ἑβδαμ. (B. 23), ἀλλὰ προσφύεστερον μετήγαγεν αὐτὸ ὁ Σύμμαχος πλάσας ἰδίαν λέξιν «Αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς (ἑβρ. ischa) ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός (isch) αὐτῆς ἐλήφθη». Συνεπῶς καὶ ὁ λατῖνος μεταφραστὴς τοῦ σαμαριτικοῦ κειμένου ἐπλάσσε διὰ τὸ γυνή τὴν λέξιν *viga* ἵνα τηρήσῃ τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὸ *vig*. Ὁ δ' ἄγ. Ἰερώνυμος ἐν τῇ Βουλγάτᾳ ἠρέσθη εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὑπάρχοντος *vigago* σημαίνοντος τὴν ἀντιάνειραν, καὶ ἐνίοτε τὴν καθ' ἡμᾶς δημοτ. ἀνδρογυναῖκα, ἀλλ' ὅπερ ὁ Βιργίλιος κάππου μετεχειρίσθη καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἀπλῶς.

ιγ'. Ἐκ τούτων ἀπάντων ἔχομεν διάφορα κύρια ὀνόματα παρὰ Ῥωμαίοις μὲν *Manius Manilius Manlius* παρ' Ἑβραίοις *Μανωὲ Μανασσῆς Μάναιμος Μανίχης*, παρ' Αἰγυπτίοις *Μανᾶς Μανέθων*, παρ' Ἀρμενίοις *τανῦν Μανούκ*, παρ' ἡμῖν *Μανοῦσος* κτλ. Παρὰ τοῖς πάλαι τῶν Φρυγῶν συνηθέστατον τὸ ὄνομα *Μάνης*· ἐντεῦθεν πάμπολλα ὀνόματα δούλων, *Μάνης* καὶ *Μάνια* παρ' Ἕλλησιν ὡς ἐκ Φρυγίας καταγομένων. *Μάνης* ὁ περίφημος ἐκ Φρυγίας αἰρεσιάρχης ἢ καὶ *Μανίχης* ἴσως, ὡς ὁράται ἐκ τοῦ παρχώγου τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ *Μανιχαίων*. *Μάνης* βασιλεὺς τῆς *Μακιωνίας* ὅστις ἐγέννησεν Ἄτυν τὸν προπάτορα τῶν *Λυδῶν* καθ' Ἡρόδοτον καὶ περὶ οὗ *Διονύσιος* ὁ Ἀλικαρνασεὺς (1) λέγει· «Ἐκ Διὸς καὶ Γῆς γενέσθαι *Μάνην* βασιλέα πρῶτον ἐν τῇ γῆ ταύτῃ α (*Λυδία* τε καὶ *Μακιωνία*),» ὁ δὲ *Πλούταρχος* (2) «*Φρυγῆς* δὲ μέχρι τοῦ νῦν τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστά τῶν ἔργων *μανικὰ* καλοῦσι, διὰ τὸ *Μάνην*» τινὰ τῶν πάλαι βασιλέων ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ δυνατὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς.» Ἐάν ἐπὶ *Πλουτάρχου* ὑπῆρχε γνῶσις τις τῆς συγκριτικῆς ἔτυμολογίας εὐκόλως ἤθελε ἐννοηθῆ ἄνευ ἀναδρομῆς πρὸς τὸν *Μάνην* ὅτι τὸ *μανικὰ* σημαίνει ἀνδρικό. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Διονυσίου* Ἀλικαρνασεῶς ἀναφερομένη παράδοσις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Ἑβραϊκὴν ὅτι ὁ *Ζεὺς* ὁ *Θεὸς* χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς *Γῆς* ἐπλάσσε τὸν πρῶτον *μάνην* δηλαδὴ ἄνθρωπον. Ὁμοίως κατὰ τὸν *Τάκιτον* ὁ προπάτωρ τῶν *Γερμανῶν* ἦν ὁ *Manus* ὁ ἐστὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν θεωρίαν ὁ Ἄνθρωπος, υἱὸς δὲ προσθέται ὁ αὐτὸς τοῦ *Tuisco* ὅπερ προφανῶς ἀντιστοιχεῖ τῷ *Deutsch* ὡς καλοῦσιν ἑαυτοὺς οἱ *Γερμανοὶ* (3) *Μάνης* ἢ *Μηνᾶς* ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν *Αἰγυπτίων* μετὰ τὴν ἐκλειψὶν τῶν θεῶν ὡς λέγει ὁ *Ἡρόδοτος*, ἢ τὴν τῶν

ἡμιθέων ὡς ὁ *Μανέθων* (1) *Μανοῦς* υἱὸς τοῦ *Βράμμια* καὶ νομοθέτης τῶν *Ἰνδῶν*, *Μίνως* υἱὸς τοῦ *Διὸς* καὶ νομοθέτης τῶν *Κρητῶν* (2). Ἄπαντα ταῦτα φέρουσι σημασίαν πρωτοπλάστου ἀνθρώπου βασιλέως ἤρωος θεοῦ. Τὸ περίεργον ὅτι καὶ μέχρι τοῦ κέντρου τῆς Ἀφρικῆς παρὰ τοῖς ἐν *Μαζαμβικῇ* *Κάφροις* *Μανᾶ* ἐκαλεῖτο ὁ βασιλεὺς (3) καὶ *Mani-tou* αἱ θεότητες τῶν βορείων αὐτοχθόνων Ἀμερικανῶν.

ιδ'. Παραπλήσιον τῷ *man* ὁ ἄνθρωπος ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς αὐταῖς γοτθογερμανικαῖς γλώσσαις καὶ ἰδίως ἐν τῇ δανικῇ τὸ *mand* ὅπερ θεωροῦμεν ποικιλίαν ἐκείνου (4). Ἐκ τούτου οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δόκιμοι θέλουσιν ὅτι παράγεται τὸ ἕτερον τῶν *Γερμανῶν* ὄνομα *Alle-mand* ὅλ' οἱ ἄνθρωποι τὸ ἔθνος ὅλον. Ὡς δ' ἀνωτέρω (γ' καὶ ια') ἐδεικνύομεν τὴν διττὴν χρῆσιν τοῦ *manus* ἐπὶ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ χειρὸς καθὼς ἰσχύος, οὕτως καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν *mand* ὁ ἄνθρωπος καὶ *hand* γερμαναγγλ. ἢ *χείρ* (ὄρα κεφ. Δ' χ ἢ h=μ). Ὡς δ' ἐξηγῶμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ *χειρ* (χειρήσις χρῆσις) ὁ χρηστός καὶ τοῦ *manus* ἢ *χείρ* τὸ *manus* ὁ καλὸς κάγαθος οὕτως εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ *handsome* ὁ καλὸς τῷ εἶδει ὁ εὐειδής, ὅπερ ὁμῶς παλαιόθεν πρέπει νὰ ἔφερον ἀμφοτέρων ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ τὴν τοῦ καλὸς σημασίαν, τῷ τε εἶδει καὶ ἔθει τῆ τε μορφῆ καὶ γνώμῃ. Τοῦτο καθορᾶται καὶ ἀπὸ τοῦ *handsomeness* συνωνύμως ἔχοντος τοῖς *delicacy delicateness*, καὶ ἀπὸ τοῦ *handsomely* συνωνύμως ἔχοντος τῷ *gallantly* γαλλ. *en gallant home*. Ἰχνη τοῦ *hand* ἢ *mand* τούτου ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἀπαντῶμεν ἐν τῷ *præ-hendo prendo* τὸ πιάνω λαμβάνω καὶ οἶοναι *χειρῶ* *χειρῶ*, καὶ ἐν τῷ *hansa* ἢ ἐγκεκολλημένη τοῖς ἀγγεῖσις ἢ ἐργαλείοις *χείρ* *λαβίς* *κόπη* *δημ. χέρι*, δι' ἧς πιάνομεν αὐτὰ, γαλλ. *manche* (ἰτλ. *manico* ἀπὸ τοῦ *manus*, *mancia* δὲ ἢ *bona mano*, τὸ καθ' ἡμᾶς *δημ. ἀπλοχέρισμα* *δηλ. φιλοδώρημα*. Ἴσως αὐτόθεν καὶ τὰ *mando* *commando* κτλ. καθὼς ἐξουσιοδοτήσεως σημαντικά. Ἐκ τούτου αἱ φράσεις *ansam quætere* ἢ *dare* ζητεῖν ἢ δίδειν *λαβὴν* ἀφορμὴν, γαλλ. *chercher donner de prise*. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως αἱ τοιαῦται *λαβίδες* τῶν ἀγγείων εἶναι ἐν εἶδει *μηνίσκου* καὶ ὡς εἶπαιν *ἡμικρικοειδεῖς*, ἐκ τούτου ἐγένετο τὸ γαλλ. *hanse* (ἐν ᾧ παρατηρητέον ὅτι διέμεινε τὸ *h*) ὁ ὀρμίσκος ὁ λιμενίσκος ὅπερ λεγόμενον καὶ *crique* ἐπικυροῖ τὰς εἰκασίας ἢ

(1) Παρ' Ἰωσήφου ἐν Ἰουδ. ἀρχαιολ.

(2) Διὰ παραβολὴν μεταξὺ *Μανοῦ* καὶ *Μίνως* ἐξεσητήριον ἐν τῷ τοῦ *Kuhn Zeitschrift* IV § 92.

(3) Ὡς ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ *Aboulfeda* παρὰ τῷ *Humboldt Tableau de la Nature*.

(4) Περί τῶν *δ τ d* καὶ *γ κ gh* οὐχὶ καθὼς ὀργανικῶν ἀλλ' ὡς παρεπομένων ἀντιχητικῶς τῷ *ν* ἐν τέλει λέξεως, ἐλάλησα ἐν τῷ κεφ. Η.

(1) Ῥωμ. ἀρχαιολ. Α. 27. Ἡρόδ. ἱστ. Α. 94 — *Διονύσιος*.

(2) Περί Ἰσάφου καὶ Οσίριδος § 24.

(3) *De Morib. German* § 2. Ἄλλης γνώμης περὶ τοῦ *Tuisco* εἶναι ὁ *Max Muller Nouv. Leçons t. II, p. 190*. Περί τοῦ *Deutsch*, ὄρα ἐν τοῖς περαιτέρω ἐνθάδε.

μῶν. Σχέσιν τινά πρὸς ταῦτα συνορῶ ἐν τῷ Μένδης βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων μετὰ τὸν Ἄμασιν ὡς λέγει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης παρατηρῶν ὅτι ὑφ' ἑτέρων καλεῖται Μάρις, ὑπερκατὰ τὰ ἤδη ρηθέντα φέρει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆ τοῦ Μένδης, ἀνθρώπου ἰσχυροῦ ἥρωος ἡμιθέου ὡς εἶδομεν καὶ ἐπὶ τῶν Μηνῶς Μίνως. Ὁ αὐτὸς Διόδωρος (Α' 61 καὶ 67) προσθέτει ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ Μένδου ἐγένετο ὁ λαδύρινθος ἐν Αἰγύπτῳ ὡσπερ καὶ ἐπὶ Μίνως ὁ ἐν Κρήτῃ κατὰ μίμησιν ἐκεῖνου. Τὸ περσικὸν ὄνομα Μανδάνη διὰ τὴν μεταξὺ τῶν Ἰνδοξενδικῶν καὶ γοτθογερμανικῶν γλωσσῶν συγγένειαν θεωρῶ ὅτι ἀπὸ τοῦ mand, διστάζω ἐπὶ τοῦ *Μανδαρίνος*.

§ ιε. Ἐξ ἄλλης ῥίζης καὶ κενταγωγῆς ἔχομεν τὰ κατὰ διαφόρους γερμανικὰς διαλέκτους kun ὁ ἀνὴρ ὁ ἄνθρωπος (1) κατὰ δὲ ἄλλας κελτογαλατικὰς kono ἢ kino γοτθ. kiono ἀρμεν. kin (2) ἡ γυνὴ ἡ ἀνδρὶς ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν ἡ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ ἐν διαφόροις τῶν αὐτῶν γοτθογερμανικῶν γλωσσῶν ἀγγλ. king γερμαν. kōnig νορμανδ. kuens ὁ βασιλεὺς ὁ μαχητὴς ὁ βαρώνος κτλ. Kuin δὲ ἡ Queen ἀγγλ. καὶ Kōnigin γερμ. ἡ βασίλισσα. Ἄλλοι ἄλλως θέλουσι τὴν τούτων παραγωγὴν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐγὼ κατὰ τὸ ἐμὸν σύστημα καθορῶ προφανῶς τὸ ῥῆμα ἀγγλ. to can γερμ. zu kōnen τὸ ἰσχύειν καὶ δύνασθαι καὶ κρατεῖν συνεπῶς τοῖς ἀνωτέρω ρηθείσιν. Συγγενῆ τούτων θεωροῦνται καὶ τὰ ἰνδογαλικά ken kan ἢ khan χάνης ὁ βασιλεὺς. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ παρὰ τοῖς Βυζαντινογράφοις Χάγκανος, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ταρταρικῶν ἐθνῶν, ὁ παρ' αὐτοῖς Kan-kan ἤτοι βασιλεὺς βασιλέων παμβασιλεὺς πατι-σάχ.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΛΑΜΠΡΥΛΛΟΣ.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΣΚΗΝΑΙ ΠΑΡΙΣΙΝΑΙ.

ΚΙΡΚΗ.

ΠΡΟΣΩΠΑ.

Ο ΠΡΙΓΓΗΨ * * * ἐτῶν 30.

Η ΚΟΜΗΣΣΑ * * χήρα, ἐτῶν 26.

Κοιτῶν τῆς Κομήσσης.

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Καλὴν ἡμέραν, κύριε.

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Πῶς! δὲν ἐξήλθατε; . . . Ἄ! εἶμαι λοιπὸν εὐτυχής!

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Πλὴν μ' ἐγράψατε ὅτι θὰ ἐλθῆτε.

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Σὰς τὰ ἔγραψα; ἀληθῶς; . . . Ἄ! παράδοξον πρᾶγμα . . . Ἄ! Ἄ! ἀστείον! . . . Ἡ κυρία μήτηρ σας εἶναι καλὰ; . .

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Πολὺ καλὰ! . . ὀλίγον κουρασμένη μόνον. . . Πρὸ μικροῦ ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν της. . . Καθήσατε λοιπὸν.

ΠΡΙΓΓΗΨ, (καθήμενος.)

Ἐξεύρετε ποῖος ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἤλθον ἐδῶ;

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Ποῖος;

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Ἐρχομαι νὰ σὰς ζητήσω συμβουλήν. . . Σημειώσατε ὅτι ἐδείπνων χθὲς εἰς τὴν πρεσβείαν. . . ἐγένετο λόγος πολὺς περὶ μικρῶν κωμῶδιῶν αἱ ὁποῖαι παίζονται ἐν συναναστροφῇ, περὶ παροιμιῶν, περὶ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἐνὶ λόγῳ παιγνιδίων, τὰ ὁποῖα παίζονται μεταξὺ παραβλημάτων, καὶ περὶ τῆς δυσκολίας ἧτις ὑπάρχει νὰ εὕρη τις τοιαῦτα τὰ ὁποῖα δὲν ἐπαίχθησαν συχνά, ἢ δὲν ἐπαίχθησαν εἰς πολλὰ μέρη, καὶ τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ παιχθῶσιν.

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Ναί. . . Λοιπὸν;

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Λοιπὸν! . . ἤμην ὀλίγον εὐθυμος. . . προσεπάθησα πάσῃ δυνάμει νὰ συνθέσω ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος ἐν τῶν τοιούτων παιγνιδίων. . . Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἀπὸ τῆς χθὲς ἀδιακόπως αὐτὸ ἐνειρεύομαι.

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Καὶ τί εὑρετε;

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Τίποτε. Ἀκόμη δὲν εὔρον τίποτε. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ εὕρω. Ἐσκέφθην νὰ συνομιλήσω περὶ αὐτοῦ με σὰς. Θὰ παίζωμεν τοῦτο μεταξὺ μας, ἐὰν θέλητε. Εἶναι εὐκολώτατον, καθὼς γνωρίζετε.

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν γνωρίζω ἐὰν ᾔναι εὐκολώτατον.

ΠΡΙΓΓΗΨ.

Μάλιστα εὐκολώτατον. Οὐδὲν ἀπλούστερον τούτου. Θέλετε λοιπὸν νὰ δοκιμάσωμεν;

ΚΟΜΗΣΣΑ.

Θεέ μου, τὸ θέλω. . . Ἀλλὰ σεῖς θὰ κρατήσητε τὸ κονδύλιον!

(¹) Dictionnaire de Linguistique (Collet, Migne) p. 743.

(²) Max Muller, ibid t. I, p. 323.